

QUADERN

Treure la pols a un llibre de Pere Calders, 'Gaeli i l'home déu'

AMANDA BATH

Vaig veure per primera vegada *Gaeli i l'home déu* el novembre de 1981. Era un paquet de papers groguencs, plens de pols, escrits a mà amb tinta de color blau fosc, oblidat fins i tot pel seu autor durant més de 40 anys.

Vaig trobar-lo per pura casualitat. Volia clarificar una referència, i vaig demanar informació sobre la novel·la al seu autor, Pere Calders. Modest com sempre, em va assegurar que el manuscrit existia, però que no es confiava gaire en els seus valors literaris. Recentment n'havia lliurat l'únic exemplar al crític Joan Ferraté després que aquest s'havia interessat per l'obra. Em va dir que, si volia veure'l, hauria de trobar Ferraté i fer fotocopiar el manuscrit. I ho vaig fer així.

A l'Escola Oficial d'Idiomes vaig trobar Joan Ferraté, qui, amb gran gentilesa, em va ajudar en la gran feina de fotocopiar el manuscrit. Poc després vaig tornar cap a Anglaterra amb el paquet valuós, que feia pesar força el meu equipatge de mà.

El meu interès per *Gaeli...* formava part d'un interès més ampli per la vida i les obres completes de Pere Calders. L'any 1981 jo preparava una tesi doctoral a la Universitat de Bristol, Anglaterra, que s'intitulava *Pere Calders: ficció i ideari*. L'oportunitat d'incloure-hi, no tan sols unes referències a la novel·la, sinó també el text complet d'aquesta obra fins aleshores inèdita, m'era de molt valor dins la meua exploració del desenvolupament de Calders com a escriptor. El fet de trobar-la, i d'obtenir del seu autor el permís d'utilitzar-la, va marcar un dels moments culminants dels tres anys que va durar el meu projecte de recerca.

Perduda

Gaeli... va ser escrita l'any 1938, i és la primera novel·la llarga de Calders que es conserva. Durant molts d'anys es temia que s'havia perdut, un destí que segurament va sofrir una altra novel·la seva d'aquells anys: *La cèl·lula*. L'any 1962 Calders va tornar de Mèxic, on havia viscut exiliat des del 1939. En arribar a Barcelona, dues caixes de fusta que contenien llibres i molts dels manuscrits d'en Calders es van perdre, i mai més se'n va saber res. Es temia que *Gaeli...* havia desaparegut també d'aquesta manera, però, quan es va morir Vicenç Caldés, pare de Calders, l'any 1969, el manuscrit es va descobrir entre els seus papers.

Vaig fer una transcripció del text manuscrit i la vaig incloure dins la meua tesi doctoral com a apèndix, sense imaginar que el públic aviat rebria l'oportunitat de llegir la novel·la en versió publicada, gràcies a Edicions 62. La

Pere Calders, encara té cops amagats.

GUSTAU NACARINO

publicació d'aquesta novel·la ara és important per dues raons: primerament, és d'interès històric degut al moment en què va ser escrita; en segon lloc, és significatiu

dins el context de l'obra de Calders perquè és la seva primera novel·la d'extensió que tenim, escrita més de 20 anys abans de les altres dues novel·les llargues

(*L'ombra de l'atzavara* i *Ronda naval sota la boira*).

Va ser escrita entre el març i l'octubre de 1938, durant la breu estada a Barcelona de Calders

després de la campanya de Terol i abans de l'evacuació final cap a l'Estat francès. És increïble que Calders pogués escriure ficció en aquells moments, trobant-se com es trobava enmig d'una ciutat en guerra. Encara més remarcable és el fet que produís, durant aquest període, no tan sols narracions curtes sinó una novel·la de plena extensió! Potser l'acte d'escriure li era com una mena de teràpia ben necessària, que li permetia el luxe d'escapar-se dels horribles esdeveniments presents i dels records passats, cap a un món de fantasia. (Algunes de les seves experiències de guerra d'aquells moments, durant la campanya de Terol de 1937-38, hi són descrites amb lucidesa al seu testimoniatge de guerra: *Unitats de xoc*).

Narració primerenca

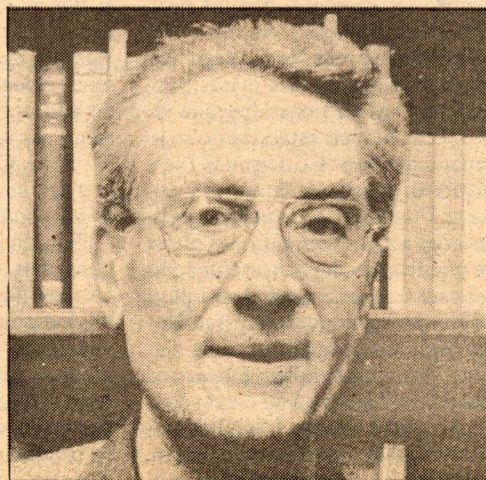
màgics dins la vida quotidiana és, sens dubte, una característica ben típica de la ficció de Calders. L'autor demostra, encara dins la narració primerenca, una preferència ben clara per aquesta temàtica, i *Gaeli...* ens confirma el fet de nou. Dins aquesta novel·la es descriu la Barcelona en plena guerra com una caricatura de la situació concreta d'aquesta ciutat de l'any 1938. L'escena és d'una gloriosa revolució hispànica dins la qual el curs de la guerra és una escaramussa menor que els republicans indubtablement han de guanyar. Un déu ve a Barcelona per tal de cercar una utilitat per als seus poders sobrenaturals. Es fa soci de Joan Gaeli, amb base a l'Hotel Internacional, de la Rambla. (És ben curiós: m'allotjava precisament en aquest hotel quan vaig aconseguir el manuscrit de *Gaeli...*) Així es prepara l'escena per a un desenvolupament típicament caldersià. Els lectors acostumats a la ficció posterior de Calders reconixeran immediatament la seva visió de la societat incapacitada per admetre la fantasia tal com és, dins la vida real. La màgia sempre s'ha d'explicar per una sèrie de trucs i subterfugis.

Aquesta novel·la és una addició important a la ficció ja publicada de Calders. És l'obra d'un autor jove, que anava desenvolupant el seu talent literari; explora idees les quals continuarien fascinant i motivant Calders durant els 40 anys següents de creativitat literària intensa.

Estic ben contenta de veure la publicació de *Gaeli...* després de tants anys d'oblit. Però estic contenta també que se me'n permetés la meua pròpia *vista privada*, l'any 1981, abans de produir-se l'expectació actual per la novel·la. Per això, aquesta obra sempre tindrà un significat especial per a mi.

Joan Ferraté i la crítica

En aquest segon i darrer capítol de les converses amb Joan Ferraté es tracta, fonamentalment, de la seva obra i de les reflexions que li imposa. Ferraté repassa els corrents d'anàlisi literària, i defensa, entre altres temes, els aspectes creatius de la traducció. Ferraté, que ha treballat sobre la poesia de Cavafis —amb el precedent important de Carles Riba—, també ha proposat una lectura poc 'acadèmica' d'Ausiàs March. Joan Ferraté comenta els seus treballs universitaris i precisa conceptes com el d'influències o del convenient paper de l'escriptor en la reflexió sobre la seva pròpia pràctica, que no ha de ser patrimoni dels cercles universitaris que repeteixin discursos prefabricats.

Joan Ferraté.